

Salonul național de artă contemporană Râmnicu Vâlcea

5 – 20 august 2011

Gheorghe Dican¹
gheorghe.dican@gmail.com

Keywords: *Rm. Vâlcea, The National Exhibition of Contemporary Art, painting, artists.*

Summary: *The National Exhibition of Contemporary Art in Rm. Vâlcea was and remains a project characterized by a substantial dose of unique, novel derived from the fact that the organization and financing of this major exhibition was privately owned, from the large number of artists participating, from the quality of the works exhibited, from the fact that almost all genres of art were showed there, from the successful attempt that this artistic approach define, as possible, the artistic movements, the trends characterizing the Romanian fine arts at the beginning of the third millennium, from the fact that they managed to reconsider the idea of "center" and Rm. Vâlcea, a provincial town, became the capital of the Romanian artists between 5 to 11 August 2011. The attempt was actually, a "radiography" of the artistic phenomenon in Romania at this time, at a relatively short time after the entry of Romania into the European Union, now when the Romanian culture faces, the process of globalization.*

Râmnicu Vâlcea a fost, în perioada 5-25 august 2011, capitala artelor plastice din România. Aproape 500 de artiști, reprezentând generații diferite și centre culturale diferite, au participat cu lucrări la una dintre cele mai importante expoziții organizate vreodată în România. Salonul Național de Artă Contemporană, organizat la Centrul de Evenimente și Expoziții Sofianu din Râmnicu Vâlcea, a fost un eveniment așteptat și dorit de o parte importantă a artiștilor români care nu-și mai văzuseră etalate laolaltă operele, în cadrul unui salon reprezentativ, de aproape șase ani, cât și de critica de artă sau de opinia publică. În cadrul Salonului Național de Artă Contemporană de la Râmnicu Vâlcea au fost reprezentate aproape toate genurile de artă, mai ales cele muzeificabile: pictura, sculptura, ceramica, grafica, dar și experimentul plastic: colajul, obiectul, printul și intervenția pe print, etc. Selecția autorilor și a lucrărilor s-a făcut după o atentă și minuțioasă cercetare, sursele organizatorilor constând în cataloage, albume, dicționare, dar și în informațiile de un real folos obținute de la șefii de filiale ale U.A.P. din teritoriul sau din București. Comitetul de organizare al Salonului a fost format din personalități cunoscute ale vieții artistice din România: Alexandra Titu, Constantin Prut, Luiza Barcan, Cătălin Davidescu, Florin Rogneanu (critici de artă), Zamfira Bârză, Marin Gherasim (artiști plastici) și Gheorghe Dican (artist plastic - curator general al expoziției). Având la bază criteriile de selecție fundamentate pe valoarea artistică a lucrărilor, rezultatul s-a putut observa în calitatea indiscutabilă a expoziției care a reprezentat, de fapt, o radiografie a artelor plastice din România la începutul mileniului trei, la relativ puțină vreme de la intrarea României în Uniunea Europeană, acum când cultura română este „pândită” de pericolul globalizării. Proiectul curatorial și-a propus și a realizat, într-o măsură apreciabilă, o punere în pagină a artei

¹ Dican Gheorghe, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea.

românești la acest moment, cu o aranjare a operelor astfel încât să se încerce, pe cât posibil, creionarea cât mai fidelă, cât mai aproape de starea de fapt, a principalelor direcții ale artei plastice românești contemporane. Istoria saloanelor de artă se pierde «în negura vremii» dacă ne amintim fie și numai de faptul că asupra acestui subiect s-a aplecat chiar Diderot, la vremea sa, astfel că acest fel de manifestări artistice au o tradiție respectabilă care continuă și în prezent.

Secolul al XX-lea a fost secolul în care s-au dezvoltat, sub diverse forme, tot felul de variante de asocieri artistice. Fie că vorbim despre grupuri mai mici, despre grupuri mai mari sau de proporții uriașe, toate aceste tipuri de asociere ar fi de neconceput astăzi. Prin anii 1928-1929, Salonul oficial al României era găzduit fie de Ateneul Român, fie de o clădire veche, boierească, de pe Șoseaua Kiseleff. Vernisajele, în mod obligatoriu, se organizau în prezența Ministrului Culturii, Cultelor și Artelor din vremea aceea. Uneori, la vernisaje participa și Regina Maria, prezența ei dând o notă de strălucire și de fast evenimentului.

În perioada comunistă, saloanele de artă se organizau, de regulă, la Sala Dales din București și erau momente de festivism și de «bilanț»: «Aerul de bilanț, de raport contabil, obligatoriu la sfârșit de an în chip de consacrare practică a unei politici infailibile, vicia implicit manifestările artistice și le transforma într-un fel de examen obligatoriu la capitolul «eficienței muncii» și de mărturie publică la acela care privește «buna purtare» și înscrierea corectă în „codul echității și eticii socialiste” (Pavel Șușară–text catalog–Salonul Național de Artă, 2006).

După evenimentele din 1989, lucrurile s-au schimbat, mai ales în ceea ce privește libertatea de exprimare a artistului și a artei sale. Într-o discuție purtată în spațiul public de câteva personalități aparținând criticii de artă din România, la începutul anilor 90, discuție care a apărut și în numărul 2/1990 al revistei «Arta», s-au făcut referiri precise și extrem de concludente cu privire la modul de organizare a unui salon de artă cu caracter național, sau cu privire la obiectivele lui, la modul de selecție a autorilor, precum și la criteriile care trebuie să stea la baza așezării artiștilor în expoziție, a lucrărilor lor pe simeze. Călin Dan crede că «probabil că ideea de salon aduce, de la bun început, un fel de coborâre a nivelului participanților, dintr-un fel de amabilitate față de public și chiar față de oficialitate» (revista Arta nr. 2/1991). Tot el întreba, aproape retoric, dacă se poate judeca arta românească după un salon anual care conține un număr mare și cât mai reprezentativ de participanți și reflecta la oportunitatea realizării unui salon care să încerce să cuprindă «o imagine globală și, ca să zic așa, epuizantă – și la propriu și la figurat - a artei românești, adică fără nici un fel de jurizare» (revista Arta Nr. 2/1991). Discuțiile care au avut loc cu acest prilej au avut ca subiect Salonul Național de Artă din anul 1990, dar au abordat și ideea oportunității organizării unor astfel de expoziții gigant, eterogene și lipsite de unitate, în timp ce în toată lumea se fac **expoziții-idee**, pe o anumită tendință artistică și bazate pe un concept filozofic, existențial și moral. Toată dezbaterea de atunci a avut și o parte premonitoare, asta pentru că până în anul 2011, în România, nu au mai avut loc decât două saloane de artă cu caracter național: cel din 2001 care s-a organizat la Romexpo București și cel din anul 2006, găzduit de Parlamentul României în sala Constantin Brâncuși.

Salonul Național de Artă Contemporană organizat la Râmnicu Vâlcea în luna august 2011, preia în mare parte problemele majore care țin de teoriile și de cutumele unui eveniment de o asemenea amploare, dar are și câteva caracteristici proprii care îl individualizează și-l fac unic în peisajul artelor plastice din România.

În expoziție se regăsesc aproape toate tendințele artistice care au marcat secolul XX și care au influențat, în mod inevitabil, și arta românească. Panotarea lucrărilor s-a făcut în așa fel încât să se țină cont de afinitățile de natură stilistică și ideologică ale creațiilor artistice. Astfel, una dintre cele mai puternice și dintre cele mai importante direcții din cadrul Salonului, a fost reprezentată de ceea ce generic denumim «**arta abstractă**», cu specificul ei autohton, dar și cu influențele ei din principalele curente consacrate. În zona destinată artei abstracte care, la mai bine de un secol de la apariție, încă mai produce noutăți, au fost așezate, într-un dialog subtil, lucrări ale căror rădăcini se regăsesc în **abstracționismul liric**. Mă refer aici la lucrările lui Leon Vreme, la cele ale lui Alexandru Jakabhazy, Constantin Neacșu sau Liviu Nedelcu. O excepțională înțelegere a limbajului abstract, cu o preocupare permanentă pentru îmbunătățirea limbajului plastic pe care îl folosește, de altfel, cu măiestrie, exprimând de fiecare dată prospețime și naturalețe, descoperim în lucrările lui Corneliu Vasilescu. Artistul este prezent în zona destinată artiștilor și «**artei gestuale**», alături de el regăsindu-se alți artiști influențați în mod direct de, «**action painting**»: Romul Nuțiu, Vasile Tolan, Adrian Chira, Miron Duca, Gheorghe Dican, Gabriela Culic. Influențele **expresionismului abstract** se simt cu precădere și în creațiile semnate de Zamfira Bârză, Cristian Sida sau Ovidiu Sălăgean. Peisajul, ca punct de plecare ale unor construcții plastice, a fost și este o constantă în arta românească. Diversele forme de reprezentare ale peisajului sunt etalate pe simeze începând cu **sintezele de tip decorativ** (Ion Grigore, Maria Pelmuș, Mălina Ionescu), până la **exprimări naturaliste în «plain air»**, în genul peisagiștilor interbelici sau de natura celor care merg până la **limita dintre figurativ și abstract**. Toate aceste forme de exprimare se regăsesc pe simezele Salonului, ceea ce ne-ar îndreptăți să afirmăm că, la momentul acesta, în arta plastică românească există încă mulți artiști care își caută drumul în **zona figurativului** la modul general și în peisaj în mod special, iar «motivul» încă mai prezintă noutate în materie de investigație plastică.

În aceeași zonă afectată «**artei figurative**», s-a acordat un spațiu generos artiștilor a căror sursă de inspirație o reprezintă **motivul vegetal**: Doina Mihăilescu, Gheorghe Ilea, Gabriel Giodea, Claudia Cercelaru.

O tendință care a fost marginalizată, dar nu interzisă în anii regimului comunist, este aceea care merge pe direcția unei **simbolistici sacre**. Este una dintre cele mai importante dimensiuni ale artei românești și care, imediat după 1989, a câștigat din ce în ce mai mulți adepți, în expoziția de la Râmnicu Vâlcea fiind prezenți unii dintre cei mai importanți exponenți ai acestei direcții: Marin Gherasim, Ilie Boca, Mihai Chiuariu, Angela Tomaselli, Ștefan Călărășanu, Ștefan Pelmuș, etc.

Sunt prezenți în cadrul Salonului și artiști care se exprimă aproape singular. Am putea să numim aici pe vâlceanca Olga Popescu care folosește în exprimarea sa artistică copia, citatul, ironia sau emfaza. Creația artistei te poate duce cu gândul la **curentul anacronist** apărut în perioada anilor 80 care are ca sursă de inspirație subiecte ale vechilor maeștri din Renaștere sau din Baroc. Tot «singular» în cadrul Salonului este și Laurențiu Dimișcă, artist din Piatra Neamț, adept al exprimării artistice denumită generic „**arta brută**”, un termen inventat în anul 1945 de pictorul francez Jean Dubuffet. Cu vădite experiențe în zona «**pop art**» sau în «**hiperrealism**» se exprimă Cristi Lăpușan, Marcel Lupșe sau Sorana Țaruș. În fine, exemplele ar putea continua pentru că tendințele și direcțiile artei plastice românești prezentă în cadrul Salonului de la Râmnicu Vâlcea au fost mult mai numeroase. Ele vor trebui să facă obiectul unor

judecăți și studii extrem de aprofundate, capabile să precizeze, să definească rolul și importanța artelor plastice din România acum, la începutul mileniului trei.

În calitate de curator general al Salonului Național de Artă de la Râmnicu Vâlcea, am încercat această formulă pentru că, în ultimii 20 de ani, în cele numai două saloane cu caracter național care s-au organizat în țară, nimeni nu a reușit să grupeze artiștii români și operele acestora în funcție de sursele de inspirație, de stil, de apartenența la o școală, la o modă, la un curent de gândire, etc. Salonul Național de Artă Contemporană organizat la Râmnicu Vâlcea se deosebește de celelalte saloane organizate anterior în România prin cel puțin două caracteristici: în primul rând prin faptul că organizatorul și finanțatorul Salonului este o persoană privată: omul de afaceri vâlcean Nicolae Sofianu; apoi, spațiul în care a fost organizat, foarte generos și amenajat profesionist, a fost, de asemenea, un spațiu privat. Adăugăm la acestea interesul special creat în jurul Salonului care a făcut posibilă prezența la vernisaj, într-o perioadă de vacanță, a peste o mie de persoane, a reprezentanților a zece ambasade străine, a presei locale și naționale, dar și a unor importante personalități ale vieții publice din România. Disputele care s-au creat în culisele pregătirii evenimentului au scos la iveală anumite neajunsuri și neîmpliniri cu care breasla artiștilor români, organizați în U.A.P. din România, se confruntă. S-a demonstrat astfel, încă o dată, că actuala formă de organizare a Uniunii este greoaie, blocată în proiecte vechi, neadaptată la tipul nou de societate născut după evenimentele din 1989 care presupune, printre altele, un plus de dinamism, dar și un nou concept cu privire la noile funcții și roluri în societate, atât ale artistului, cât și ale organizației profesionale din care el face parte. Ieșită din zona gri-cenușie a regimului comunist, arta plastică românească ar fi avut nevoie, după 1989, de alte formule de comunicare cu publicul. Sau de continuarea, sub o formă îmbunătățită, a celor «vechi». De aceea, reluarea Saloanelor Naționale de Artă ar putea reprezenta o salvare pentru întregul proces de revigorare a artelor plastice din România și pentru însănătoșirea, în general, a climatului artistic din țara noastră. Până acum nu s-a întâmplat astfel pentru că artiștii români au fost preocupați în bună măsură, în ultimii 20 de ani, de parcurgerea unui anevoios și ineficient proces de reorganizare sau de inutile lupte pentru putere care au slăbit forța de comunicare și de acțiune colectivă. Acestea sunt o parte dintre motivele care aproape au decredibilizat U.A.P. din România. Pe fondul acesta și în ciuda unor manifestări izolate, reacția artiștilor români în legătură cu Salonul a fost una extrem de pozitivă, creându-se astfel o stare de spirit care a dat consistență și profunzime evenimentului. «Salonul Național de Artă de la Râmnicu Vâlcea face parte dintr-un program cultural cu care mă întâlnesc din mai multe rațiuni, de conștiință și profesionale. În dorința de a sesiza și conserva elementele semnificative ale identității naționale, apreciez un efort de construcție culturală extrem de sugestiv într-o epocă în care se produc amenințări depersonalizate, sub strălucirea aparentă a procesului de globalizare». «La Râmnicu Vâlcea, în spațiul expozițional Sofianu, se creează un punct sensibil, o zonă de transparență a culturii, care ne pune în stare de comunicare cu geniul artistic românesc. Este un moment special pe calea luminării valorilor naționale, în care fiecare dintre noi se identifică. Ceea ce se întâmplă azi la Râmnicu Vâlcea este mai mult decât un Salon, decât o manifestare ce înregistrează o secvență dintr-o mișcare artistică, dintr-un fenomen. Aici se prefigurează substanța unei complexe acțiuni de așezare a evenimentelor culturale într-o bună funcționare» (Constantin Prut - discurs critic vernisaj).

Salonul Național de Artă Contemporană a fost punctul final al unui proiect mult mai generos care a început cu 5 ani în urmă și care s-a concretizat prin organizarea unor

simpozioane de creație la care au participat nume sonore aparținând artelor plastice din România: Ion Sălișteanu, Gheorghe Anghel, Dumitru Șerban, Dan Covătaru, Paul Popescu, Angela Tomaselli, Napoleon Tiron, Viorel Cosor, Cristi Sida, etc. La cele 13 simpozioane (10 de pictură, 3 de sculptură) organizate la Râmnicu Vâlcea, Brădișor și Drăgășani au participat peste 150 de artiști români, lucrările lor constituind nucleul de început al colecției Sofianu. Toți acești artiști s-au regăsit și în cadrul salonului, operele lor urmând să fie ilustrate, alături de cele ale celorlalți artiști, în albumul care se va tipări cu prilejul acestui eveniment.

Deși noul format al Salonului Național de Artă Contemporană de la Rm. Vâlcea și doza apreciabilă de inedit a acestei manifestări a luat prin surprindere mulți artiști și multe comunități artistice obișnuite până atunci să asculte, să răspundă unor comandamente sau unor solicitări venite «de la centru», deci, întrucâtva, «oficiale», cei mai mulți dintre artiștii invitați să participe la Salon, au înțeles importanța, noutatea și anvergura acestui demers artistic de amploare. Foarte receptivi au fost artiștii din Timișoara care au avut o prezență extrem de importantă, la Salonul organizat la Râmnicu Vâlcea participând 56 de plasticieni. «Tonul» elevatei participări l-au dat artiștii care compun corpul profesoral din cele mai importante centre universitare cu învățământ artistic din România: Adriana Lucaciu, Dana Acea, Doina Mihăilescu, Viorel Cosor, Călin Beloescu, Cristi Sida, Alexandru Jakophazy, Elicondiu Iovan, Suzana Fântănaru, Bârză Eugen, Matei Gaspar, Petcu Filip Adrian, Daniela Oravițan (Timișoara), Atena Simionescu și Zamfira Bârză (Iași), Marilena Preda Sânc, Vasile Tolan (București), Nicolae Suci (Baia Mare), etc. S-au alăturat lor alți artiști, membri ai filialelor U.A.P. din toată țara: Brașov, Craiova, Pitești, Focșani, Constanța, Ploiești, Bacău, etc. Artiștii vâlceni au avut, desigur, invitație specială și o prezență deosebit de valoroasă. Discursurile critice de la vernisaj, dar și textele din albumul care va fi editat cu prilejul și ca urmare a organizării acestui Salon, aparțin unor iluștri critici de artă și profesori universitari ai Facultății de Arte și Design din Timișoara: Alexandra Titu și Constantin Prut. Aceasta expoziție de anvergură, organizată în spațiul Centrului de Evenimente și Expoziții Sofianu, deschide perspectiva fondării la Râmnicu Vâlcea a unui muzeu de artă contemporană, o instituție de cultură în regim privat, o noutate în peisajul cultural românesc care ar putea asigura mai multă libertate de orientare privind selecția patrimoniului, dar și în ceea ce privește acțiunea culturală.

Expoziția de la Râmnicu Vâlcea repune în drepturile firești un segment, o parte importantă a culturii naționale ale cărei structuri organizatorice au suferit, mai ales în ultimii ani, de lipsa puterii de adaptare la un nou sistem, la un nou tip de societate, cu alte obiceiuri și cu alte reguli. Efectele pe termen lung ale acestui Salon nu se vor lăsa mult timp așteptate deoarece opinia publică a putut observa și a putut afla, fie prin intermediul celor care au participat efectiv la realizarea acestui grandios proiect, fie prin alte mijloace, adevărata stare și reala valoare a artei plastice românești contemporane. „Sunt prezenți la această manifestare ce s-a desfășurat sub semnul entuziasmului, artiști din generații succesive dar, totuși, active în acest prezent extins al artei contemporane, cu segmentarea sa în nivelele de actualitate ce se succed cu un ritm alert, dar diferit pentru zonele acestui localism nuanțat de afinități diferite de limbaj și angajamente semantice. Tocmai atenția la aceste nuanțe ce dau complexitatea și bogăția artei contemporane naționale și, simultan, la filonul lor comun, ce permite descoperirea unui facies cultural definibil, asigură interesul prezentării unui număr atât de mare de lucrări și de artiști”. (Alexandra Titu). Salonul Național de Artă Contemporană organizat la

Râmnicu Vâlcea în perioada 5 -20 august 2011, poate fi considerat un început, o platformă pentru relansarea unor discuții extrem de utile privind arta plastică românească, acest proiect putând reprezenta un moment de referință important cu multiple și semnificative implicații pentru cultura națională.

Bibliografie

- Colecția revistei «Arta»
- Catalog Salon Național de Artă 2001
- Catalog Salon Național de Artă 2006
- Dicționarul de artă contemporană – Constantin Prut
- Dicționar de Artă Modernă și Contemporană – Constantin Prut, Ed. Univers Enciclopedic – 2002

